

KATONA M. ISTVÁN 1956-ban tankkal hozták a fizetést

Részlet Tápi Ottóné Petercsák Mária újságíró nőéletrajzából

A Petercsák család 1939-ben költözött Sátoraljaújhelyről Dunakeszire. A család fő, Petercsák Gyula asztalosmester sokáig munkanélküli volt, ám végül állást kapott a Dunakeszi Járműjavítóban. A nagy távolság miatt döntöttek úgy, hogy odahagyják korábbi lakhelyüket.

Kiseb kitérő után a Gyártelepen, a Köröndön kaptak lakást. A család gyorsan beilleszkedett a község életébe. Az édesanya a Konzervgyárban helyezkedett el, a gyerekek – Márta és Mária – a gyártelepi iskolába jártak. Az édesapa az akkor épülő Jézus Szíve templom asztalos munkáiban vett részt, ugyanis a szép, műves padsorokat és a koloniál, keresztúti képkereteket a járműjavító asztalosai készítették.

A háború után, az ötvenes évek a család számára sem hoztak jelentős életszínvonal javulást. Lányaikat nehezen, de tudták taníttatni, majd a munkába állásukat is segítették. Petercsák Mária, tehetsége révén, újságíró lett az akkori Budapesti Lapkiadó Vállalatnál. Hamarosan férjhez ment, és megszületett István nevű gyermeke.

Így élték meg egyéves gyermekükkel 1956. október 23-át. S innen idézünk Tápi Ottóné Petercsák Mária önéletrajzából egy különös történetet:

„Elégedetlenség, háborúk a világban... Félelem a jövőtől. Nagy Imrét leváltják. Fokozódó bizonytalanságot éreztünk a fővárosban és vidéken egyaránt. Október közepén az egyetemi diáktanácsok kiáltványt adnak közzé 16 pontban megfogalmazott követeléseikkel. Az Írószövetségben is nyíltan elégedetlenkedtek a fennálló rendszerrel szemben.

Október 23-án hatalmas tüntetés a fővárosban, a Parlament előtt a tömeg Nagy Imrét élteti, aki aztán a nép követelésére át is veszi a hatalmat. Este a Rádió előtt eldördülnek az első lövések. Másnap folytatódik a harc, leállnak a gyárak, megszűnik a közlekedés.

A felsőpetényi Almásy-kastélyból kiszabadított Mindszenty József esztergomi érseket a rétsági harckocsizó ezred törzsfőnöke, Pálinkás-Pallavicini Antal őrnagy parancsnoksága alatt a fővárosba kísérték. Dunakeszin, a Jézus Szíve templom előtt megállt a menet és a bíboros megáldotta az út szélén éljenző dunakeszieket.

Kenyér és élelem hiány volt, gyorsan kiürültek az üzletek. Pénztelenség és kilátástalanság lett úrrá mindenkin, a Wiedermann pékségnél a kenyérért való sorban álláskor összekapirgált fillérjeinket adtuk oda. Egy napon a zöldségeshez szőlőt és lecsópaprikát szállítottak, de sajnos nekünk már nem jutott. A fővárosba, munkahelyünkre nem tudtunk bejutni, nem volt közlekedés. Aztán, amikor mégis sikerült, a kezembe adták a munkakönyvemet, megszűnt a Lapkiadó Vállalat.

Egyik nap, október végén nagy dübörgéssel egy hatalmas tank érkezett a Járműjavító főbejárata elé. Kilestünk a köröndi lakásunk ablakán, a függöny mögül. Anyánk rémülten jegyezte meg: Csak nem fognak löni? A tank megállt a főbejárat előtt. Félelmetes csönd lett. Aztán csengettek. Egy ismerős állt az ajtóban. A nevemet mondta, s azt, hogy várnak a tanknál. Megijedtem. Mit akarnak tőlem? S aztán, amikor megmondta a nevét annak, aki vár rám, megkönnyebbültem. Magamra kaptam a kabátomat és kisiettem. A tanknál legjobb barátóm, Faragó Zsuzsa újságíró kolléganőm férje, Darida Ferenc őrnagy, a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia tanára fogadott. Az-

tán látom, hogy a harcjárműből a járműjavítás ismerőseim és két idegen ember zsákokat és faládákat emelnek ki és viszik be a kapun.

Feri barátom és egy másik egyenruhás katonatiszt elmondta, hogy a Magyar Nemzeti Bank alkalmazottaival együtt pénzt hoztak, hogy a munkások megkaphassák végre a fizetésüket. A zsákokban papírpénz, a faládákban aprópénz volt. Sok millió forint.

Kérdeztem tőle, nem lesz-e valami baja abból, hogy a tankkal járják a várost? Rájuk is lőhetnek.

– Ne izgulj Mari. Már átestünk a tűzkeresztségen – válaszolta. Elköszönt, aztán el is tűnt a tank tetején lévő kerek bűvő nyílás mögött s elindultak vissza a fővárosba. Hogy ez a tűzkeresztség mit jelentett, csak később tudhattam meg. Mint ahogy azt is, hogy miképpen került sor erre a különös pénzszállításra.

Darida Ferenc október 25-én vagy 26-án kapott parancsot bajtársával együtt, hogy azonnal jelentkezzenek a Honvédelmi Minisztériumban bizonyos Váradi vezérőrnagynál. Azt a feladatot kapták, hogy nyomban induljanak a Nemzeti Bankba, ahol Fodor András ügyvezető igazgatótól kapnak újabb utasítást. Útközben többször is őket éljenző tömeggel találták szembe magukat, míg végül megérkeztek a bankba. Itt Fodor úrral a pánccélterembe mentek, s megtudták, hogy munkabérekkel kell célba juttatniuk. Gyorsan beraktak a harcjárműbe – emlékeim szerint – mintegy 30 millió forintot, s ezt követően a bank két alkalmazottjával együtt elindultak úti céljuk, többek között Dunakeszi felé. A Váci úton haladva, a Bórgyár környékén estek át a „tűzkeresztségen”. Kézifegyverekből ösztözet zúdítottak rájuk, ugyanis nem volt egyértelmű, hogy a tankban magyar, vagy orosz katonák ülnek. Nem volt idő az azonosításra, a pénz fontosabb volt, és sikerült egerutat nyerniük az Újpesti Stadion irányába. Innen aztán mindenféle kerülő utakon kijutottak a Fóti, majd ismét a Váci útra, s a főváros határától már nyugodtan haladhattak tovább. Először a Dunakeszi Óceánnak nevezett Konzervgyárba vitték el a fizetést, ezután következett, mint végcél a Járműjavító.

Nem volt idő hosszabb beszélgetésre, miután kirakták a pénzeszsákokat és ládákat, már indultak is vissza... Másnap újra útnak indultak pénzzel megrakva, s ettől kezdve napokon át hordták a fizetéseket a főváros és Pest megye számos pontjára. Éjszaka pedig egy Pest környéki repülőterre vitték a szállítmányokat, ahonnan a vidéki nagyvárosokba jutottak el a fizetések. Október 29-én Csepelre indulván belefutottak egy orosz egységbe. Amikor átvizsgálták a tankot, azt hitték, hogy bankrablók, mert nem voltak papírok, amivel igazolhatták volna a pénzszállítás célját. Egy magas rangú szovjet tiszt azt a parancsot adta, hogy lőjék őket főbe. Szerencséjükre előkerült egy összekötő tiszt, aki a Honvédelmi Minisztériummal tartotta a kapcsolatot, és hosszas telefonálás után sikerült tisztázni a helyzetet. Tanulva az esetből, kaptak nyílt parancsot, s ezzel már nyugodtan végezhatték a szállítást egészen november 4-ig.”

Eddig a visszaemlékezés. Darida őrnagyot ezért a tettéért kitüntetésben és előléptetésben részesítették, alezredesi rangot kapott. Sajnos nem sokkal ezután halálos beteg lett és elhunyt. A honvédség saját halottjának tekintette. Tápiéék családja pedig elköltözött Dunakeszire Zuglóba, s jelenleg is ott él.